

حج؛ تجلی‌گاه وحدت اسلامی و مکتب تقریب

امید علی پور

سردبیر سایت های مجمع جهانی تقریب مذاهب

در منظومه مفهومی اسلام، حج نه فقط یک واجب عبادی، بلکه بستر شکل‌گیری یک تجربه تمدنی مشترک برای امت اسلام است. تجربه‌ای که در آن، مناسک عبادی، نمادهای توحیدی، و مفاهیم اجتماعی و سیاسی اسلام در هم تنیده می‌شوند تا تصویری از جامعه آرمانی مؤمنان ترسیم گردد. در این معنا، حج هم‌زمان صحنه‌ای برای تقویت وحدت امت، بازخوانی هویت اسلامی، و بازسازی مشروعیت اجتماعی دین است؛ همان چیزی که رهبر معظم انقلاب اسلامی در سال‌های اخیر در پیام‌های حج، بارها و با بیانی راهبردی بدان اشاره کرده‌اند.

حج؛ وحدت در بطن مناسک

پیام‌های سالانه مقام معظم رهبری به حجاج، از سطح توصیه‌های عبادی فراتر رفته و به مانیفست‌های تمدنی بدل شده‌اند؛ بیانیه‌هایی که ناظر بر وحدت اسلامی، مقابله با پروژه‌های تفرقه‌افکنانه استکبار، و تقویت خودآگاهی تاریخی امت اسلام هستند. در این پیام‌ها، حج به‌مثابه آیینی برای تمرین هم‌زیستی مؤمنانه و تعلیق تمایزات مذهبی و قومی فهم می‌شود؛ آیینی که در آن، مسلمانان با کنار نهادن تعلقات جغرافیایی، فقهی و زبانی، در قالب یک «امت واحده» به گفت‌وگو با خدا و با یکدیگر می‌پردازند.

این نگاه، حج را به یکی از بنیادهای عملی گفتمان تقریب مذاهب اسلامی بدل می‌سازد؛ چرا که «تقریب»، نه صرفاً یک پروژه نظری، بلکه راهبردی زنده و میدانی برای نزدیک‌سازی قلوب و زدودن بدفهمی‌های تاریخی است. و کدام میدان مناسب‌تر از حج، برای تجربه زیسته‌ی این وحدت؟

پیام حج؛ از وحدت نظری تا عمل اجتماعی

رهبر انقلاب اسلامی در پیام‌های خود، حج را یک «اردوگاه تربیت جمعی» و «نمایشگاه وحدت» می‌نامند. این مفاهیم، از نگاه علوم اجتماعی دینی، حاکی از درکی ساختاری از نقش آئینی حج در بازتولید هویت دینی مشترک میان فرق اسلامی است. حجاج، در مناسکی چون طواف، سعی، عرفات و رمی جمرات، نه فقط آیین‌هایی عبادی، بلکه بازنمایی‌هایی از توحید، مجاهدت، و برادری ایمانی را تجربه می‌کنند. این بازنمایی، فرای مرزهای مذهب و فقه، بستری برای تمرین عینی تقریب است.

در چنین بستری، تقریب مذاهب اسلامی نه یک تاکتیک کوتاه‌مدت، بلکه راهبردی تمدنی برای بقا و پویایی امت اسلام در عصر بحران‌ها است. رهبر انقلاب با تأکید بر مبارزه با پروژه‌های دشمنان – از جمله صهیونیسم جهانی، فرقه‌گرایی مذهبی و ملی‌گرایی افراطی – حج را به پادزهر سیاست‌های تفرقه‌افکنانه استعمار نوین بدل می‌سازند.

مجمع جهانی تقریب؛ بازتاب‌دهنده صدای وحدت

در این میان، نقش رسانه‌ای و تحلیلی مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، به‌ویژه در انعکاس پیام‌های حج، از اهمیت راهبردی برخوردار است. سایت رسمی این مجمع، تنها تریبون بین‌المللی فعال در حوزه

گفتمان تقریب است که توانایی دارد این پیام‌ها را از سطح سخنرانی‌های رسمی به عرصه تحلیل، ترویج و پیاده‌سازی راهبردهای وحدت امت ارتقا دهد.

بر همین اساس، بازتاب علمی و تفسیری پیام‌های حج در این سایت، می‌تواند به عنوان مرجعی برای پژوهشگران حوزه‌های دین، جامعه‌شناسی دین و مطالعات تمدنی اسلام عمل کند و زمینه‌ساز تدوین الگوهای عملی وحدت اسلامی در سطح امت شود.

نتیجه‌گیری: حج، آیینه تقریب در جهان بحران‌زده

در جهانی که اسلام با چالش‌های گوناگون مواجه است - از افراط‌گرایی مذهبی گرفته تا اسلام‌هراسی ساختاری - پیام حج، دعوتی به بازسازی معنویت جمعی، تقویت عقلانیت دینی، و پی‌ریزی جامعه‌ای وحدت‌محور و عدالت‌گرا است. این پیام، اگر به درستی درک و بازنشر شود، می‌تواند مسیر آینده امت اسلام را از انفعال و واگرایی به سمت مشارکت تمدنی و خودباوری اسلامی تغییر دهد.

بی‌شک، پیوندی که میان فلسفه حج و راهبرد تقریب برقرار است، می‌تواند به‌عنوان یکی از محورهای اصلی بازاندیشی در وحدت اسلامی در قرن جدید تلقی شود. سایت مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، با تبدیل این پیام‌ها به گفتمان‌های تحلیلی و برنامه‌مند، نقشی مؤثر در جهانی‌سازی گفتمان وحدت و مقاومت ایفا می‌کند.